

Demo Finlandin asiantuntijalausunto valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteosta

8.10.2024

Puolueiden kansainvälinen demokratiayhteistyö – Demo Finland kiittää ulkoasiainvaliokuntaa mahdollisuudesta lausua valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisesta selonteosta.

Lausunnon päähuomiot:

- Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa demokratia on Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan perusta. Demo Finland esittää, että demokratian tulee näkyä läpileikkaavasti kaikessa toiminnassa ja lisäksi kohdennettuna, strategisena demokratiatukena.
- Demokratia on uhattuna ympäri maailmaa, ja kansainvälistä demokratiatukityötä tulee jatkaa ja laajentaa. 71 % maailman väestöstä elää itsevaltaisissa valtioissa. Autoritaariseen suuntaan liikkuvien maiden määrä on yli puolet suurempi kuin demokratisoituvien valtioiden määrä.
- Kansainvälistä demokratiatukea on jatkettava johdonmukaisesti myös niissä konteksteissa, joissa demokratia taantuu ja tukea kyseenalaistetaan. EU:n tulee tehdä lisäpanostuksia kansainväliseen demokratiatukeen ja vahvistaa sisäistä oikeusvaltiomenettelyään.

Demo Finland korostaa, että demokratian säilyminen Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan perustana on välttämätöntä kansainvälisten suhteiden ja globaalin kokonaisturvallisuuden näkökulmasta. Pidämme tärkeänä, että valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa tunnistetaan laajasti demokratian yhteys rauhaan, vakauteen ja turvallisuuteen. Selonteossa huomioidaan, että demokratioiden ja autoritaaristen valtioiden globaali vastakkainasettelu on johtamassa monenkeskisen yhteistyön sirpaloitumiseen ja alueellistumiseen. On Suomen kaltaisen pienen maan etu tukea kansainvälistä sääntöpohjaista järjestelmää. Selonteossa tuodaan myös esille, että on olennaista tukea demokratiaa kehittyvissä maissa. Tämä lisää väestön hyvinvoinnin ja elinolosuhteiden kehityksen ohella yhteiskunnallista vakautta ja rauhaa. Demokratiat ratkovat autoritaarisia hallintoja tehokkaammin aikamme suuria kysymyksiä, kuten ilmastonmuutoksen vaikutuksia, konflikteja ja eriarvoisuuden kasvua. Selonteossa esitetään, että Suomi edistää johdonmukaisesti demokratiaa EU:ssa ja kansainvälisesti. Demokratia on nostettu päätavoitteeksi mm. Etyjin puheenjohtajuuskaudella 2025 ja kampanjassa YK:n turvallisuusneuvoston vaihtuvaksi jäseneksi vuosiksi 2029–2030.

Demokratia on uhattuna ympäri maailmaa. Kansainväliset demokratiatutkimukset raportoivat demokratian tilan heikentymisestä ja autoritaarisen aallon vahvistumisesta. International IDEA:n vuoden 2024 *Global State of Democracy* -raportin mukaan 47 prosenttia maailman valtioista liikkuu tällä hetkellä autoritaariseen suuntaan. Vaikka vuosi 2024 on nimetty vaalien supervuodeksi ja yli 40 maassa käydään vaaleja, raportti osoittaa, että vaalien luotettavuus on heikentynyt ja vaalitulokset kyseenalaistetaan yhä useammin rauhanomaisen vallanvaihdon sijaan. Globaalisti äänestysaktiivisuus on laskussa. Viimeisten 15 vuoden aikana äänestysaktiivisuus on laskenut 65,2 prosentista 55,5 prosenttiin maailmalla. Samalla eri maissa on nähty protestiliikkeen ja levottomuuksien kasvua.

Tutkimusinstituutti V-Demin arvion mukaan vuodesta 2009 lähtien itsevaltaistuvissa maissa asuvien ihmisten määrä on ylittänyt demokratioissa elävien määrän, ja jopa 71 prosenttia maailman väestöstä elää tällä hetkellä autokratioissa. Demokratian eri osa-alueista ilmaisunvapaus, vapaat ja luotettavat vaalit sekä kansalaisyhteiskunnan toimintavapaudet ovat suurimman uhan alla. Tämä huolestuttava kehityskulku koskee sekä uusia että vakiintuneita demokratioita.

Demokratian tukeminen kannattaa. Demokraattinen kehitys edistää kestävästä kehityksen tavoitteiden toteutumista. Demokratiat muun muassa ehkäisevät autoritaarisia valtioita tehokkaammin lapsikuolleisuutta ja tukevat kouluttautumista, tekevät ilmastomuutosta torjuvia toimia, lisäävät sukupuolten tasa-arvoa ja vähentävät korruptiota. Demo Finlandin tuore, tutkimustietoa kokoava *Vahva demokratia talouskasvun tuottajana* -selvitys osoittaa, että demokratia vahvistaa myös talouskasvua. Tutkimuskirjallisuuden pohjalta demokratiasta voidaan tunnistaa mekanismeja, jotka tuottavat talouskasvulle suotuisimman toimintaympäristön verrattuna autoritaariin järjestelmiin. Demokratioissa toimiva oikeusvaltio suojelee yritysten ja kansalaisten omistusoikeuksia, ja poliittinen päätöksenteko on vakaampaa. Demokratiat kerryttävät enemmän inhimillistä pääomaa ja tukevat innovaatioita ja teknologista kehitystä. On havaittu, että 25 vuoden aikajänteellä demokratiaan siirtyneissä maissa bruttokansantuote kasvoi 20 prosentilla verrattuna siihen, että niissä olisi säilynyt autoritaarinen hallinto.

Suomen tulee tukea demokratiaa juhlapuheiden lisäksi ulko- ja turvallisuuspolitiikan tekoina. Demokratiatukea tehdään entistä haastavimmissa olosuhteissa ja uhkana on kansainvälisten demokratiatukitoimijoiden vetäytyminen autoritaarisen kehityksen edessä. Yhteistyötä kansainvälisten demokratiatukitoimijoiden kanssa haastatetaan useissa itsevaltaistuvissa maissa. Esimerkiksi CIVICUS:n State of Civil Society Report 2024 nostaa esille, kuinka useissa valtioissa on edistetty lainsäädäntöä, joka rajoittaa kansainvälistä tukea kansalaisyhteiskunnalle. Kansainvälistä tukea vastaanottavia järjestöjä leimataan ”ulkomaisiksi agenteiksi” ja uhkaa kohdistetaan yhä enemmän yksilöihin järjestöjen lisäksi. Vastauksena tähän kehitykseen tulisi olla demokratiatukijoiden pitkäjänteinen tuki kansalaisyhteiskunnalle ja yhteistyö toimintaedellytyksiä uhkaavien esitysten torjumiseksi.

On keskeistä, että Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisessa päätöksenteossa on vahva ymmärrys demokratian tilasta ja sen suunnasta eri konteksteissa. Mikäli kansainvälistä tukea annetaan ilman ymmärrystä poliittisesta kontekstista, ottamatta huomioon demokraattisten perustusten toimivuutta ja inklusiivisuutta, voi toiminta jopa pönkittää maan itsevaltaista johtoa. Kuitenkin suunnitelmallisella, harkitulla ja pitkäjänteisellä työllä demokratia- ja oikeusvaltiotuki edistävät demokraattisempaa, toimivaa yhteiskuntaa.

Selonteossa todetaan, että EU on jatkossakin Suomen tärkein ulko- ja turvallisuuspoliittinen yhteisö, ja että EU:n laajentumispyrkimyksissä Suomi painottaa erityisesti demokratia- ja oikeusvaltiokehitystä. Demo Finland korostaa, että EU:n tulee toimia maailman johtavana demokraattisen kehityksen tukijana. Eurooppalaisten demokratiajärjestöjen kattojärjestö European Partnership for Democracy esittää, että EU:n tulisi ohjata vähintään viisi prosenttia kehitysyhteistyövaroistaan demokraattisten instituutioiden, kansalaisyhteiskunnan, ihmisoikeuksien ja vapaan median tukemiseen. EU:n Global Gateway -investointiohjelmassa tulee huomioida demokratiakehitys ja toteuttaa itsenäinen demokratia-auditointi. EU ei voi olla uskottava kansainvälinen demokratian puolustaja, mikäli se ei vahvista omia oikeusvaltiota ja demokratiaa suojaavia mekanismejaan ja näiden seuranta.

Demokratian tukeminen on pohjimmiltaan kriisinhallintaa ja rauhanrakentamista. Demokratiaa ei voi viedä, mutta tätä voi ja pitää tukea.

Lisätiedot:

Anu Juvonen
Toiminnanjohtaja, Demo Finland
anu.juvonen@demofinland.org, 0415283483

Virva Viljanen
Dialogiasiantuntija, Demo Finland
virva.viljanen@demofinland.org, 0503045345

Lähteet:

- Demo Finland: [Vahva demokratia talouskasvun tuottajana](#)
- European Partnership for Democracy & Carnegie Europe: [A Call for Democracy 2024 Policy Brief](#)
- CIVICUS: [The State of Civil Society Report 2024](#)
- International IDEA: [Global State of Democracy Report 2024 – Strengthening the Legitimacy of Elections in a Time of Radical Uncertainty](#)
- V-Dem: [Democracy Report 2024 – Democracy Winning and Losing at the Ballot](#)